

10.12.2024

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ylivohtaja Riitta Kaivosoja

Henkilöiden tuloverotusta ja eräitä muita verotusta koskevia selvityksiä laativalle hankkeelle, sen 11.12.2024 pidettävään kokoukseen

Lahjoitusvähennyksen laajentamista koskevia linjauksia ja esityksiä

Lahjoitusvähennysten laajentamista on käsitelty moneen otteeseen selvityksissä ja siitä on tehty aloitteita:

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen kevään 2024 kehysriihen jälkeisessä valtiovarainministeriön tiedotteessa 16.4.2024, joka koski julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2025-2028, tiedote 174/2024, todetaan seuraavaa:

” Lahjoitusvähennys laajennetaan lahjoituksiin nuoriso-, kulttuuri-, liikunta-, urheilu- ja tietyt ehdot täyttävälle lapsijärjestöille vuodesta 2026 alkaen.”

Edellä mainitussa kehysriihessä tehtiin hallituksen päätös uusista verotoimista ja sen verotoimet-
taulukon mukaan lahjoitusvähennyksen laajennuksen taloudelliset vaikutukset vuosina 2026-2028
ovat seuraavat: Kokonaisvaikutus julkiseen talouteen ml dynaamiset vaikutukset - 15 milj. euroa
vuodessa, vaikutus valtioon -10 milj. euroa vuodessa, vaikutus kuntiin -4 milj. euroa vuodessa ja
vaikutus Kansaneläkelaitokseen -1 milj. euroa vuodessa.

1. Valtioneuvoston 28.11.2024 eduskunnalle antaman kulttuuripoliittisen selonteon mukaan ”Rahoituslähteiden monipuolisuutta kehitetään tavoitteellisesti varmistamaan kasvavat resurssit kulttuuri- ja luovilla aloilla. Avustus- ja valtionosuusrahoituksen rinnalla vahvistetaan toimijoiden omien tulojen kasvattamista, pääomarakenteen kehittymistä sekä toteutetaan lahjoitusten verovähennys.” (Kulttuuripoliittinen selonteko. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtioneuvoston julkaisu 2024:55)
2. Kulttuurin aika on nyt ja aina – asiantuntijatyöryhmän raportissa esitetään: ”Yksityisiä henkilöitä koskeva yksityisten lahjoitusten verovähennysoikeus laajennetaan tieteestä taiteeseen. Verohallinnon nimeämää lahjoitusten saajien listaa laajennetaan kattamaan kaikki vakiintuneet ja tieteellisesti korkeatasoista toimintaa harjoittavat yhteisöt.” (Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän ehdotukset seuraavalle hallituskaudelle. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2022:23)
3. Uusi rahasto vahvistamaan julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelua -selvityksessä esitetään, että ”uuden säätiön yhteydessä kokeillaan määräaikaisesti ns. sivistysvähennystä eli verovähennysoikeutta säätiöille tehdyille yksityishenkilön lahjoituksille.” (Uusi rahasto vahvistamaan julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelua. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2020:16)

4. EVAn selvitys Lahjoitukset kasvuun verovähennyksin esittää useita laajennuksia lahjoituksia koskevaan verolainsäädäntöön (Lahjoitukset kasvuun verovähennyksin, Elinkeinoelämän valtuuskunnan selvitys. EVAn raportteja 2006).

Tavoitellut muutokset

Lahjoitusvähennystä koskevassa 1.1.2016 voimaan tullessa tuloverolain 98 a §:ssä on säädetty, että **luonnollinen henkilö ja kuolinpesä** voivat vähentää puhtaasta ansiotulostaan vähintään 850 euron ja enintään 500 000 euron suuruisen rahalahjoituksen, joka on tehty tiedettä tai taidetta edistävään tarkoitukseen. **Edellytyksenä on, että lahjoitus on tehty Euroopan talousalueella olevalle julkista rahoitusta saavalle yliopistolle tai korkeakoululle taikka näiden yhteydessä olevalle yliopistorahastolle.** Lahjoitusvähennyksellä pyritään edistämään yliopistojen ja korkeakoulujen yksityistä rahoitusta.

Esitys 1: Luonnollisia henkilöitä ja kuolinpesiä koskeva lahjoitusvähennys, suuruudeltaan vähintään 850 euroa ja enintään 500 000 euroa, laajennetaan koskemaan myös taiteen, kulttuurin, kulttuuriperinnön, tieteen, liikunnan, ja nuorisotyön toimijoille tehtäviä lahjoituksia. Lahjoitusvähennyksellä pyritään edistämään näiden toimialojen toimintaedellytyksiä yksityistä rahoitusta lisäämällä.

Tuloverolain 57 §:ssä säädetään **yhteisöjen** tekemien lahjoitusten vähennyskelpoisuuden edellytyksistä. Lahjoituksen tulee olla Euroopan talousalueella sijaitseva valtio tai Euroopan talousalueella oleva julkista rahoitusta saava yliopisto, korkeakoulu tai näiden yhteydessä oleva yliopistorahasto tai verohallinnon nimeämä Euroopan talousalueella oleva yhdistys, säätiö tai edellä mainittujen yhteydessä oleva rahasto, jonka varsinaisena tarkoituksena on tieteen tai taiteen tukeminen tai suomalaisen kulttuuriperinteen säilyttäminen.

Vähennyskelpoisen **lahjoituksen alaraja on 850 euroa**. Vähennyskelpoisen **lahjoituksen yläraja on 250 000 euroa**, kun lahjoituksen saajana on Euroopan talousalueella sijaitseva valtio tai Euroopan talousalueella oleva julkista rahoitusta saava **yliopisto tai korkeakoulu tai näiden yhteydessä oleva yliopistorahasto**. **Kun saaja on edellä mainittu Verohallinnon nimeämä lahjoituksen saaja, vähennyskelpoisen lahjoituksen yläraja on 50 000 euroa.**

Esitys 2: Yhteisöjä koskevan vähennyskelpoisen lahjoituksen yläraja nostetaan 250 000 euroon, kun saajana on verohallinnon nimeämä taiteen, kulttuurin, kulttuuriperinnön, tieteen, liikunnan tai nuorisotyön toimija.

Esitys 3: Verohallinnon nimeämää lahjoitusten saajien listaa laajennetaan koskemaan kaikki vakiintuneet taiteen, kulttuurin, kulttuuriperinnön, liikunnan ja nuorisotyön toimialalla toimivat organisaatiot.

Perustelut:

Taiteeseen ja tieteeseen kohdistuvia lahjoituksia koskevat vero-oikeudelliset säännökset ovat perinteisesti olleet Suomessa samankaltaiset. Yliopistouudistuksen yhteydessä päätettiin kuitenkin muuttaa tuloverolakia 1.1.2016 lukien muuttamalla lain 98 a §:ää ja luonnollisen henkilön ja kuolinpesän julkista rahoitusta saavalle yliopistolle tai korkeakoululle taikka näiden yhteydessä olevalle yliopistorahastolle tekemät tiedettä tai taidetta edistävät lahjoitukset säädettiin verovähennysoikeuden piiriin. Taiteen, kulttuuriin tai kulttuuriperinnön toimijoihin kohdistuvat luonnollisen henkilön ja kuolinpesän lahjoitukset jäivät edelleen lahjoitusvähennyksen ulkopuolelle.

Vuoden 2008 alusta lukien yhteisöjen verovähennyskelpoisen lahjoituksen yläraja valtiolle, yliopistoille ja korkeakouluille tehdyistä lahjoituksista nostettiin 250 000 euroon, kun taiteen tai tieteen tukemiseen Verohallinnon nimeämille yhdistyksille tai säätiöille tehtävien lahjoitusten yläraja nostettiin vain 50 000 euroon. Suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttämiseen tarkoitetut lahjoitukset siirrettiin saman ylärajan piiriin kuin taiteen ja tieteen edistämiseen tarkoitetut lahjoitukset.

Liikunnan ja nuorisotyön organisaatioille tehtäviin lahjoituksiin ei kohdistu verohuojennusta olkoonpa kyse yksityisen henkilön, kuolinpesän tai yhteisön tekemistä lahjoituksista.

Yhdenvertaisuus yliopistoille ja korkeakouluille tehtävien lahjoitusten ja taiteen, kulttuurin, kulttuuriperinnön, tieteen, liikunnan ja nuorisotyön toimijoille tehtävien lahjoitusten verokohtelussa ei toteudu voimassa olevassa lainsäädännössä.

Julkiseen talouteen kohdistuu kasvavia tarpeita samalla, kun sitä on jouduttu sopeuttamaan aiempaa alhaisempiin kehyksiin. Tilanne ei ole lähitulevaisuudessa paranemassa, vaan lisää säästöjä on kohdistumassa valtion rahoitukseen, vuonna 2026 yhteensä 75 milj. euroa valtionavustussäästöjä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Jo toteutetut ja vuosina 2025-2026 toteutettavat säästöt ovat lisäksi jäämässä pysyviksi. Valtion toteuttamat säästöt ja kuntien monin osin vaikea taloustilanne ja siitä aiheutuvat säästöt aiheuttavat merkittäviä julkisen rahoituksen haasteita puheena oleville toimialoille. Lisäksi koronapandemia jätti jälkiä yleisön aktiivisuuteen ja lippujen ostamiseen. Taloudelliset puskurit ovat perinteisesti pienet ja hupenivat koronan aikaisten rajoitusten johdosta usein olemattomiksi. Yhdessä nämä muutokset aiheuttavat merkittäviä ongelmia taiteen, kulttuurin, kulttuuriperinnön, tieteen, liikunnan ja nuorisotyön toimintaedellytyksiin Suomessa.

Verotuksen summaarisuus ja yksinkertaisuus esitetään usein perusteluina sille, että verohuojennuksia ei tulisi sallia. Vähennykset eivät kuitenkaan ole kiellettyjä suomalaisessa verolainsäädännössä, sillä verolainsäädäntö tuntee lukuisia vähennyksiä, muun muassa kotitalousvähennys, opintolainavähennys, ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys.

Harkittaessa verohuojennusten laajentamista tulee harkittavaksi siitä saadut hyödyt ja mahdolliset haitat. Vähenevän julkisen rahoituksen aikana tulisi voida avata mahdollisuuksia kanavoida yksityistä rahoitusta yhteiskunnan kannalta tärkeisiin toimintoihin, joiden julkista rahoitusta joudutaan leikkaamaan, mutta jotka toimintoina tuottaisivat yksityisen rahoituksen avulla yhteiskunnalle lisääntyvää hyötyä.

Lopuksi huomioita EVAn selvityksestä (Lahjoitukset kasvuun verovähennyksin (Paavo Hohti, Kalevi Kivistö, Matti Myrsky, Timo Nikinmaa. EVAn raportteja 2006). Vaikka selvitys on tehty jo vuonna 2006, ovat huomiot edelleen relevantteja:

- Julkinen tuki on hyvä asia, mutta kulttuurin, tieteen ja taiteen eteen voitaisiin tehdä enemmän mahdollistamalla laajemmin lahjoitusten verovähennys
- Selvitys nostaa esiin muun muassa seuraavia huomioita:
 - julkiset varat ovat rajalliset ja tarpeet yhä moninaisempia - taide, kulttuuri ja kulttuuriperintö tarvitsevat tukea; alaa voitaisiin vahvistaa
 - hyvät tarkoitukset yhteiskunnassa eivät ole loppuneet, mutta niihin on aiempaa vaikeampi ohjata verovaroista lisää varoja
 - lahjoitusten verovähennysoikeutta tulisi laajentaa tai poistaa rajat kokonaan
 - elinkeinoelämän ja taide- ja tiedeyhteisön suorat yhteydet lisääntyisivät (vrt. 1800-luvun lopun läheiset yhteydet, toisen maailmansodan jälkeiset elinkeinoelämän ja muotoilun läheiset yhteydet)
 - julkinen valta on painottanut public-private-yhteistyötä
 - Euroopan maissa hyvin yleisesti lahjoitusten verovapaus on Suomea paljon laajempi, ja USA:ssa ja Isossa Britanniassa erityisesti yksityisten henkilöiden lahjoitukset ovat hyvin merkittäviä (75 % kaikista lahjoituksista). Suomen lainsäädäntö on hyvin tiukka.
 - lahjoittaja haluaa nähdä lahjoitustensa tuloksia jo elinaikanaan
 - läpinäkyvyyden vahvistaminen; toisin kuin lahjoituksen tekijä, veronmaksama ei voi tietää, mihin hänen veroeuronsa käytetään
 - yleishyödyllisten yhteisöjen kautta tehdyt panostukset menevät suoraan kohteisiinsa parhaimman asiantuntemuksen avulla ja ekonomisesti ilman suuria byrokratian kustannuksia
 - kansalaisten omaehtoinen toiminta yhteisen hyvän edistämiseksi on nähty arvoksi sinänsä
 - kun rahalahjoituksia ei ole mahdollista vähentää verotettavasta tulosta, muodostuu tilanne, jossa työnä (vapaaehtoistyö) suoritettu tuki on rahalahjoituksia edullisempaa. Lainsäätäjä kohtelee näin epätasa-arvoisesti eri tuen muotoja.
 - monet yleishyödylliset yhteisöt tuottavat julkisia palveluja täydentäviä palveluja – voidaan kysyä, onko tehokasta se, että yksi julkisen hallinnon organisaatio kerää veronmaksajilta rahaa, jonka toinen julkisen hallinnon organisaatio kanavoi yksityisille yleishyödyllisille yhteisöille. Eikö olisi tehokkaampaa, että yksityiset henkilöt rahoittaisivat näitä yhteisöjä suoraan ilman julkisen sektorin välikäsiä?
 - suurin kasvupotentiaali on yksityishenkilöiden lahjoituksissa
 - verotuksen tehokkuuden ja yksinkertaisuuden perustelut eivät ole riittäviä
 - lahjoituksen suuruuteen vaikuttavat lahjoittajan tulotaso ja lahjoituksen ”hinta” eli lahjoituksen määrä sen tuottaman verovähennyksen jälkeen. Jos lahjoitukset voi vähentää verotuksessa, ”hinta” on sitä alhaisempi, mitä korkeampi veroaste on”.